

Territoris que bateguen

10 anys d'Ateneus
Cooperatius

Plenària de la Xarxa d'Ateneus Cooperatius de Catalunya (XAC)

Relatories
10 d'abril de 2026

Edició, abril de 2026

Edita:

Xarxa d'Ateneus Cooperatius

Relatories:

Agència Talaia, SCCL

Fotografies:

Xarxa d'Ateneus Cooperatius

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial-Compartir Igual 4.0 Internacional de Creative Commons

Sinopsi

La Plenària de la **Xarxa d'Ateneus Cooperatius de Catalunya (XAC)** es concep com un **espai de trobada** de totes les entitats promotores, participants i col·laboradores dels **catorze ateneus cooperatius**. En aquesta edició, la plenària transcendeix el seu caràcter habitual d'espai de trobada i formació per esdevenir també l'acte central de **celebració dels 10 anys** dels Ateneus Cooperatius, una fita que permet mirar enrere, reconèixer el camí recorregut i projectar el futur de la xarxa.

Els Ateneus s'han consolidat com a **espais de referència per al cooperativisme i l'economia social**, generant vincles, impulsant iniciatives col·lectives i donant resposta a necessitats concretes dels territoris.

La plenària es planteja com un punt de trobada per abordar grans temes de **país** i del **moviment**, interpel·lant també a agents amb qui s'ha col·laborat al llarg d'aquests anys o amb qui es vol establir noves aliances. En aquest marc, s'han identificat quatre grans àmbits de treball: **alimentació, cultura, energia i habitatge**, que permeten exemplificar l'impacte dels Ateneus i obrir **debats estratègics** sobre els reptes presents i futurs.

Índex

<u>Benvinguda institucional</u>	1
<u>Presentació de l'estudi LANKI</u>	1
<u>Alimentació</u>	4
• <u>Presentació</u>	5
• <u>Taula rodona</u>	6
• <u>Principals línies de treball del Pla Estratègic d'Alimentació de Catalunya</u>	8
• <u>Taula 1: Collectivitats i compra pública responsable amb les experiències de Quàlia i Ecocentral</u>	8
• <u>Taula 2: Estructures de transformació compartides amb les experiències de La Gatera i l'escorxador de l'Armentera</u>	10
• <u>Taula 3: Relació entre cooperativisme agrari històric i nou cooperativisme amb les experiències de Recoopera i Vincloop</u>	11
• <u>Taula 4: Articulació de país amb les experiències del projecte Singulars d'Eixarcolant i La Diligència</u>	12
<u>Cultura</u>	14
• <u>Presentació</u>	15
• <u>Resultats de diagnosi de CulturaCoop</u>	15
• <u>Ponència inspiradora</u>	16
• <u>Taula 1: Treball digne amb l'experiència de Zum audiovisual</u>	17
• <u>Taula 2: Relació amb l'administració amb l'experiència d'El Refugi i l'Ajuntament del Palau d'Anglesola</u>	18
• <u>Taula 3: Estratègies de consolidació i creixement amb les experiències del Col·lectiu Cultura i Marbi</u>	18
• <u>Taula 4: Desbordaments</u>	19
<u>Energia</u>	21
• <u>Presentació</u>	22
• <u>Pràctiques il·lustradores</u>	23
• <u>Taller d'innovació per respondre els reptes dels següents 10 anys</u>	25
<u>Habitatge</u>	27
• <u>Ponència - Conversa</u>	28
• <u>Taula 1: Creació de grups d'habitatge cooperatiu</u>	31
• <u>Taula 2: Consolidació de grups d'habitatge cooperatiu</u>	35

Benvinguda institucional

La jornada ha començat amb una benvinguda institucional, a càrrec de Miquel Sàmper, conseller d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya, i Marc Castells, alcalde d'Igualada. Moderat per Laura Grau, comunicadora i conductora de l'acte. Posteriorment, Jordi Torrents i Gemma Flores, persones tècniques de la XAC, han donat la benvinguda oficial, valorant la feina desenvolupada pels Ateneus al llarg d'aquesta dècada i, especialment, la seva implantació arreu del territori com a **element clau d'articulació i transformació social**.

Des del 2016, la Xarxa d'Ateneus Cooperatius (XAC) ha perseguit els següents objectius:

- **Esdevenir una política pública** capaç de transformar els territoris.
- Generar **activitat econòmica i ocupació de qualitat**.
- **Dinamitzar ecosistemes** arrelats.

Durant aquesta intensa trajectòria de treball, els Ateneus Cooperatius han consolidat una política pública construïda amb la Generalitat de Catalunya, establint un marc de treball clar i compartit que ha donat sentit a cada passa. En l'actualitat, es disposa de **catorze ateneus** que funcionen com a **dispositius territorials fonamentals** per a la dinamització i la generació d'ocupació, formant una xarxa que es troba en ple funcionament i que gestiona la seva pròpia governança, la transferència tècnica, la coordinació interna i unes relacions externes robustes.

Aquesta estructura no només busca la replicabilitat i l'escalabilitat del model, sinó que també aposta decididament per la **mancomunació de recursos** i per maximitzar l'impacte en el territori. Tot aquest esforç s'ha traduït en vincles i aliances estratègiques, que han comportat molts bons resultats:

- S'ha generat un total de **5.640 insercions laborals**.
- S'ha impulsat la **creació de 1.399 empreses** d'economia social i cooperatives.
- Al voltant de **160.000 persones han participat** en activitats de la XAC.

Els Ateneus són claus per fer possibles les **transicions ecològica, social i econòmica**, unes transformacions que es defineixen com a indiscutiblement necessàries i urgents per una qüestió de justícia social i per la situació d'emergència climàtica actual.

Presentació de l'estudi LANKI

A càrrec d'Arianne Kareaga i Miguel de la Fuente, investigadors de l'Institut d'Estudis Cooperatius LANKI (Mondragon Unibertsitatea), moderat per Laura Grau.

Es presenta **LANKI**, un projecte que acaba de fer vint-i-cinc anys, i que va néixer amb la vocació d'acompanyar la dimensió social i identitària del moviment cooperatiu de Mondragón, al País Basc. La recerca treballa **la innovació social i el cooperativisme**, i neix el 2022 per recollir les primeres percepcions d'alguns protagonistes, i analitzar, entre moltes iniciatives, la XAC, com a

relat **polític i cooperatiu** de llarga trajectòria a Catalunya. L'estudi col·labora estretament amb l'ecosistema català a través de projectes com **Olatukoop**, els postgraus en Economia Social i Solidària (ESS) o espais comunitaris i populars.

L'estudi té una doble lectura:

- Per una banda, una **mirada territorial**, centrada específicament en l'articulació local.
- Per l'altra, una **mirada sectorial**, que permet entendre com s'han desenvolupat i fortificat diversos àmbits de l'economia social i cooperativa.

La metodologia participativa s'ha basat en:

- Entrevistes en profunditat a 11 agents clau del programa des dels seus inicis.
- Formularis complexos enviats als 14 Ateneus.
- Sessions de contrast amb Grup motor / coordinacions dels Ateneus.
- Anàlisi exhaustiva de la documentació interna generada entre 2016 i 2026.

Com a resultat, es publicarà un quadern en català i una versió en euskera per afavorir la transferència de coneixement local.

L'impacte territorial dels Ateneus Cooperatius

Durant la recerca, s'ha pogut identificar una sèrie de factors clau que fan del programa d'Ateneus Cooperatius un cas de referència de polítiques públiques **d'economia social territorialitzada i co-construïda**. Les claus d'aquest èxit són:

- Un context polític favorable a la descentralització.
- Un impuls pressupostari per part de l'administració pública.
- L'existència de xarxes de l'ESS prèvies per canalitzar recursos.

S'ha passat de polítiques disperses a un **ecosistema estructurat**, com a dispositius territorialitzats de polítiques públiques de l'economia social de la Generalitat de Catalunya, ocupant un rol de lideratge i catalitzador, que connecten programes de la Generalitat amb activacions públiques i comunitàries locals. La **combinació** de l'autoorganització amb la política pública ha construït un fort desplegament territorial. A més, el model de subvenció descentralitzat ha permès una adaptació total a la realitat local, construint xarxes molt més resilents.

La co-construcció política i tècnica dels Ateneus Cooperatius

La co-construcció és un procés dinàmic basat en la confiança. Aquesta es dona en dos nivells:

- En l'**àmbit polític**, amb un diàleg entre la Direcció General (DG) i els Ateneus per orientar la política pública cap a una lògica territorial.
- En l'**àmbit tècnic**, amb una relació constant entre els equips de la XAC i els de la Direcció General que ha facilitat l'execució.

També s'ha destacat l'aprenentatge institucional de la Direcció General, que ha hagut d'innovar en indicadors i formes d'avaluació, superant processos administratius clàssics. S'han assenyalat **tres moments clau** d'aquesta co-construcció:

- **El 2017** es produeix un primer exercici de construcció conjunta en diàleg amb la Direcció General. Es comparteix un ideari per renegociar la demanda principal i ampliant-la per adequar-la a les necessitats detectades durant aquell any i mig d'execució del programa.
- Durant la **COVID**, amb un estat de màxima autoorganització, la Direcció General va declarar el programa "*servei essencial*", reconeixent la tasca de suport social i econòmic que feien els Ateneus.
- I finalment, **les triennialitats**, que simbolitzen la maduresa del programa i la confiança formalitzada entre les parts, incloent-hi l'assumpció de l'Oficina Tècnica interna.

Així doncs, es produeix una sinergia equilibrada en què l'Administració Pública ha actuat com a **impulsora, dotant de recursos i creant un marc de política pública** descentralitzada, mentre els Ateneus Cooperatius **han exercit el lideratge en el desplegament**.

Conclusions: mirada al futur i grans reptes

Per tancar la taula, s'identifiquen reptes en tres nivells:

- Cal **consolidar el model** en un context canviant i aconseguir més reconeixement per part de l'administració local. Cal també un **diàleg profund** amb el cooperativisme històric i altres famílies de l'ESS per alinear trajectòries.
- Com a Ateneus Cooperatius, s'ha de mantenir la referencialitat territorial sense perdre la capacitat d'adaptació. És important cuidar les persones i sistematitzar el coneixement acumulat per evitar el desgast i la pèrdua d'aprenentatges.
- En l'àmbit d'intercooperació, és urgent ampliar la **col·laboració sectorial i territorial** per donar respostes col·lectives a reptes complexos com l'emergència climàtica.

Alimentació

Cooperativa Fabret Marçà

Presentació

A càrrec d'Annais Sastre Morató, membre del grup de treball de Sobirania Alimentària de la XAC

En els últims anys, veiem com a Catalunya s'ha experimentat una transformació profunda en les darreres dues dècades en el sector alimentari, amb un increment del **67% en les importacions** i del **49% en les exportacions**. Actualment, l'estructura productiva del país pivota sobre els **cereals i els farratges**, mentre que el motor exportador se centra en la **carn i despulles, els farratges, els greixos i la fruita**.

Tot i aquest dinamisme comercial, Catalunya només produeix el **50% dels aliments que consumeix**. Aquesta dependència externa planteja un **repte estructural** en matèria de salut alimentària i autogestió alimentària. Les estratègies de futur impliquen blindar el sòl agrari i diversificar la producció local, augmentant el cultiu d'hortalisses, oli d'oliva i cereals o llegums destinats directament al consum humà.

El sector alimentari i la Xarxa d'Ateneus Cooperatius

Fins a l'actualitat, la Xarxa d'Ateneus Cooperatius (XAC) ha impulsat un total de **250 projectes del sector alimentari**. D'aquests, destaca el suport a 88 iniciatives de **producció**, 47 dedicades al **consum** i 30 centrades en la **sensibilització i la formació**. Les principals conclusions en aquest sector per part dels Ateneus Cooperatius han estat:

- Hi ha hagut desenvolupament en la **recerca, diagnosi i mapatge d'iniciatives**.
- S'han treballat **programes de sensibilització** sobre la sobirania alimentària, el dret a l'alimentació i la visibilització de reptes dels territoris rurals.
- S'ha impulsat la **creació i consolidació de cooperatives**, la transformació de figures associatives i el relleu empresarial bidireccional sota el model cooperatiu.
- Com a exercici de responsabilitat pública, s'ha posat un focus especial en l'acompanyament a cooperatives agràries i petites elaboradores o obradors.
- Els Ateneus han cobert un buit essencial oferint **acompanyament econòmic, professionalització i visió estratègica**.

Conclusions: reptes de futur

- **Reconeixement institucional:** consolidar el cooperativisme de treball com una figura vàlida en el disseny de polítiques públiques, garantint un accés igualitari a suports i subvencions.
- **Sinergies cooperatives:** fomentar l'acostament entre el cooperativisme agrari històric, la resta de formes cooperatives i l'Economia Social i Solidària (ESS), prioritzant l'aprofitament d'infraestructures existents en desús.
- **Intercooperació estratègica:** impulsar la intercooperació com a eina fonamental per respondre a les necessitats del sector alimentari i dels entorns rurals, augmentant així la viabilitat dels projectes.

- **Infraestructures mancomunades:** crear eines i infraestructures compartides que permetin superar els reptes logístics i productius dels projectes de petita escala.
- **Relleu generacional i inclusió:** facilitar el relleu agrari i del petit comerç alimentari mitjançant la incorporació de la "*nova pagesia*", així com l'apoderament de les treballadores agràries i persones migrades del sector.
- **Diversificació sectorial:** ampliar l'àmbit d'actuació cap al sector pesquer i la pastura extensiva.
- **Coordinació d'agents:** enfortir la col·laboració entre els agents públics, la ciutadania organitzada i l'ESS per fer un front comú per la Sobirania Alimentària.
- **Compra pública responsable:** implementar la compra pública responsable en les administracions per garantir efectivament el dret a l'alimentació.
- **Transició agroecològica:** donar suport a la creació de polítiques públiques que impulsin canvis estructurals cap a un model agroecològic i un sistema alimentari arrelat al territori.

Taula rodona

A càrrec de Som Aliment (Gemma Pedemonte, en representació del projecte, i Anna Sánchez, de l'Ateneu Cooperatiu del Vallès Oriental), Vincloop (Xavier Domènech, gerent de la cooperativa de Falset-Marçà, i Anais Sastre, representant de l'Ateneu Cooperatiu del Camp de Tarragona); i Dotzena (Oriol Comallonga, soci de la cooperativa, i Joel Ferrer, de l'Ateneu Cooperatiu de les Terres Gironines).

La taula rodona s'ha centrat en l'anàlisi de la sobirania alimentària des de la pràctica cooperativa, posant en comú tres projectes referents que operen en diferents graons de la cadena agroalimentària: Som Aliment, Falset-Marçà i Dotzena.

S'ha presentat **Som Aliment**, un projecte referent d'intercooperació, basat en la gerència compartida de cooperatives de consum de la comarca del Vallès.

L'eix central d'aquesta aliança és la **mancomunació de recursos i estructures**, una estratègia que permet **guanyar eficiència operativa**, blindar la viabilitat econòmica de les cooperatives membres i generar producció conjunta d'elaborats sota una marca unificada de productes agroecològics. Per fer aquesta aliança, s'ha constituït un equip amb funcions transversals:

- La creació d'un model de gestió estàndard i definició d'una estratègia comercial conjunta.
- El desenvolupament i implementació d'un sistema ERP compartit.
- L'impuls de programes de formació i assessorament per a entitats de la xarxa.

Per aquest projecte, el suport de la Xarxa d'Ateneus Cooperatius ha estat **essencial per definir un full de ruta clar** i posar el focus en objectius concrets, alineats amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Sense l'acompanyament i la mediació de l'Ateneu, el projecte no hauria assolit la seva forma actual ni s'hauria plantejat l'accés als ajuts de Projectes Singulars.

Per la seva banda, el projecte **Vincloop**, impulsat per la Cooperativa Falset-Marçà, és el resultat d'un Pla Director gestat durant set anys. Per comprendre l'abast d'aquesta iniciativa, cal situar-la en el context del Priorat, una comarca de 26 municipis i tot just 9.000 habitants que, en l'inici d'aquest procés, requeria una transformació profunda per garantir la seva viabilitat futura.

Actualment, deu de les dotze cooperatives agràries actives al Priorat s'han unit per **identificar problemàtiques comunes**. Aquest exercici de transparència i reflexió interna ha estat facilitat per l'Ateneu Cooperatiu del territori, CoopCamp, un agent clau per orientar el projecte cap a la innovació. Actualment, Vincloop treballa en tres eixos de transformació integral:

- **Impuls productiu:** creació d'un celler experimental i aposta estratègica per la comercialització de l'avellana, a més de potenciar els sectors del vi, l'oli i l'enoturisme.
- **Mercat i comercialització:** estratègies d'expansió en el mercat exterior i dinamització de l'agrobotiga de Falset mitjançant un club de fidelització.
- **Estructura i solidesa:** modernització dels sistemes de gestió i comptabilitat per assegurar la viabilitat econòmica i enfortir l'administració de base.

L'acompanyament de CoopCamp ha permès que el projecte transcendeixi el sector alimentari i explori nous escenaris, com la constitució de comunitats energètiques, l'impuls de cooperatives d'habitatge o la creació d'un hub cultural per dinamitzar la vida social de la comarca.

I finalment, s'ha exposat el cas de la **Dotzena**, una cooperativa de segon grau que agrupa petits productors d'ous ecològics d'arreu de Catalunya. El projecte sorgeix com una resposta de resistència en un context global d'alta inestabilitat i d'una dinàmica de mercat on grans corporacions amenacen en absorbir les explotacions familiars i petites. El procés de maduració de La Dotzena s'ha estructurat en dues etapes clau:

- Una primera fase de diagnosi, per **identificar i analitzar** les necessitats del col·lectiu i articular una resposta cooperativa cohesionada.
- Una segona fase per **construir el grup motor**, que té com a principals objectius la definició del propòsit, disseny del model de negoci i de l'operativa logística, a través de la governança democràtica.

L'acompanyament dels Ateneus Cooperatius ha permès desenvolupar els següents aspectes:

- **Gestió de la complexitat supraterritorial:** s'ha posat en relleu la necessitat de coordinació entre diversos Ateneus per atendre projectes que desborden els límits d'un sol territori.
- **Finançament estratègic:** el programa de Projectes Singulars s'ha definit com una font de finançament i una plataforma d'incidència institucional.
- **Límits normatius i adaptació:** el debat ha subratllat la urgència d'adaptar els marcs normatius i els programes de subvenció a la realitat d'aquests projectes ambiciosos. Es busca més flexibilitat administrativa que afavoreixi tant l'arrelament al territori com l'escalabilitat de les solucions cooperatives.

Principals línies de treball del Pla Estratègic d'Alimentació de Catalunya

A càrrec de Laura Ruana, subdirectora general d'Indústries i Qualitat Agroalimentàries, del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural.

La presentació de les principals línies de treball del **Pla Estratègic d'Alimentació de Catalunya** ha posat el focus en la recent incorporació de la competència gastronòmica al departament, un esglaió per completar el cercle de l'**Estratègia Alimentària de Catalunya 2025-2028**.

La iniciativa neix amb la voluntat de **fomentar i consolidar** la coordinació interdepartamental, partint de la premissa que el treball conjunt dins de l'Administració Pública permet arribar molt més lluny en la transformació del sistema. Aquest pla estratègic té com a objectiu central **transformar el sistema alimentari** (des de la producció i la transformació fins a la distribució i el consum) en un context en què aquest sector és el principal motor econòmic de Catalunya.

L'estratègia s'articula al voltant de **quatre dimensions** fonamentals:

- Un sistema que sigui sostenible i transformador.
- Propi i arrelat al territori.
- Just, equitatiu i cohesionat.
- Saludable i de confiança.

En l'àmbit logístic i de suport a la producció, s'ha destacat l'**aposta per les infraestructures compartides**, com obradors, escorxadors i xarxes de distribució, la informació de les quals es publicarà a través del portal **RuralCat**.

Finalment, s'ha abordat la identitat i la comercialització a través de la marca **Cuina Catalana** i el segell **Implicat**, una estratègia de diferenciació que busca agrupar marques alimentàries sota una identitat efectiva que vagi més enllà de la normativa comercial estàndard. Com a eina de proximitat i foment del consum directe, s'ha destacat el programa **Benvinguts a Pagès**, que inclou una mentoria per ajudar els productors a adaptar-se al mercat i potenciar el consum.

Taula 1: Col·lectivitats i compra pública responsable amb les experiències de Quàlia i Ecocentral

Aquesta primera taula d'alimentació s'ha centrat en com l'Economia Social i Solidària (ESS) pot incidir en la compra pública d'alimentació a través de les experiències de Quàlia i Ecocentral. Han participat en la dinàmica entitats com **Doble Via**, l'**Ajuntament de Vilafant**, l'**Ajuntament de Cabriels**, l'**Ajuntament de Sant Esteve de Palautordera** i diversos **Ateneus Cooperatius**.

Es presenta **Quàlia**, que va iniciar la seva activitat amb una única cuina i ha crescut orgànicament fins a gestionar actualment **40 escoles**, de les quals 18 disposen de cuina pròpia.

La seva estratègia s'ha basat en **l'especialització en el món rural i les escoles petites:**

- Tenen una facturació d'uns **7 milions d'euros** anuals amb un equip de 500 treballadores.
- Operen amb un marge de benefici molt estret, del 2%, i només un 10% del seu pressupost prové de subvencions.
- L'entitat exposa la duresa del sector i les pràctiques de *greenwashing* per part de grans corporacions per sumar adjudicacions.
- Davant d'això, s'han convertit en experts en licitacions i en el seguiment dels plecs de clàusules per assegurar que els productes ecològics i de proximitat arriben a taula.

En el cas d'**Ecocentral**, són distribuïdors d'aliments ecològics i de proximitat per a empreses gestores de menjadors escolars i menjadors escolars autogestionats i centren els seus esforços en la **distribució de producte 100% ecològic**, refusant treballar amb producte convencional:

- Treballen amb logística pròpia i apliquen una tarifa plana als clients per ruta, independentment de la quantitat de producte comprat.
- Compten amb 49 productores aliades i subministren a 19 gestores de menjadors que donen servei a més de 100 escoles, movent 1.200 tones de producte anuals.
- La seva clau és la planificació: un cop l'any, pacten preus tant amb els productors com amb els clients, generant estabilitat i tranquil·litat per protegir la pagesia.
- Guanyen concursos pel seu nivell de servei i pel suport tècnic que ofereixen a les escoles a l'hora de redactar plecs amb criteris eco.
- A més, diversifiquen la seva activitat amb cistelles per a famílies que es lliuren directament a les escoles durant els dies de repartiment.

Conclusions i reptes

Durant la sessió s'han respost a diverses preguntes clau sobre com escalar i replicar aquests models, detectant els següents reptes i conclusions:

- **L'aliança entre els menjadors i el tercer sector** i la transparència total amb l'administració han estat claus per a Quàlia. Per a Ecocentral, l'estabilitat de preus i la centralització del producte han estat els pilars.
- El model de Quàlia **és reproducible en territoris rurals similars**, basant-se en l'expertesa en el binomi "*cuina + monitoratge*". Ecocentral, per la seva banda, ja té una ferma voluntat de **creixement i ampliació** del seu model distribuïdor.
- Es considera fonamental que els Ateneus **s'especialitzin en el coneixement** de plecs de clàusules i en la normativa de licitacions. Han de ser l'eina per preveure el creixement en pobles petits i, sobretot, per replicar models d'èxit que ja funcionen.

La sessió conclou amb un debat sobre les mancances i oportunitats del sistema actual:

- Més enllà de les escoles, es proposa posar el focus de la **compra pública** cap a altres col·lectivitats com hospitals, presons o residències de gent gran.
- Cal tenir una estratègia per les licitacions, ser hàbils i justificar-ho mitjançant conceptes com la frescor del producte o la reducció de la petjada de carboni.

- S'han de formar perfils especialitzats. És vital formar secretaris i interventors municipals en la matèria. Aquests han d'entendre que l'Ajuntament està adquirint un servei alimentari integral per a la ciutadania que genera un impacte directe en el territori i la salut.

Taula 2: Estructures de transformació compartides amb les experiències de La Gatera i l'escorxador de l'Armentera

La Taula 2 sobre alimentació, format per **13 assistents**, ha posat el focus en el repte de la **transformació del producte primari**. S'ha debatut sobre la viabilitat d'aquestes estructures, la governança compartida i el paper de l'administració.

S'ha exposat el cas de **l'escorxador de l'Armentera**, un escorxador públic amb un model de governança col·lectiu on l'**Ateneu Cooperatiu** ha jugat un rol fonamental en el disseny del sistema de governança:

- El pas cap a un model cooperatiu ha estat clau per posar en diàleg dos perfils amb interessos sovint allunyats: els **carnissers històrics** i els **nous ramaders**.
- Actualment, l'escorxador treballa amb quatre tipus de carn, organitzant la matança per dies (tot i que aquesta tasca està externalitzada). Per garantir el compromís i evitar socis "de prova", van optar per fixar una **aportació de capital inicial alta**.
- Actualment, estan millorant les infraestructures per augmentar la capacitat i evitar que els carnissers hagin de buscar carn fora del territori, com també estan explorant crear una **estructura de segon grau** amb altres escorxadors petits de l'entorn.

L'altre cas pràctic de la taula ha estat **La Gatera**, un obrador i distribuïdora col·lectiva del Penedès que dona servei obert a emprenedores i entitats transformadores. Neix per donar resposta a elaboradors alimentaris que no tenen capacitat per disposar d'un obrador propi:

- El model funciona com una incubadora, per on han passat més de 100 elaboradors. L'estructura es manté amb **15 socis (només 7 actius)**.
- El projecte, que actualment té dependència de les subvencions, explora la comercialització conjunta i es planteja esdevenir un servei estable del mateix Ateneu.

La taula ha servit per comparar diversos models d'obradors (L'Obradora, Tres Cadires, la Conca, La Gatera, etc.), extraient algunes conclusions sobre la seva gestió:

- S'ha destacat l'obrador del **Parc Agrari de la Conca d'Òdena** com a exemple d'infraestructura on l'administració inverteix i la gestió recau en el territori.
- Per facilitar la feina als productors que no tenen temps per elaborar, **s'està potenciant el servei de producció per a tercers**, així com aliances amb FoodCoop o Fescoop.
- S'ha assenyalat la dificultat que existeix entre les subvencions i, a la vegada, la dificultat en permisos, generant així una **paradoxa administrativa** del sector.

S'ha subratllat que el suport de l'**administració local** és el primer graó imprescindible. Altres suports destacats han estat la **Fundació Nina Carasso** (cas de l'Armentera) o els **Parcs Agraris** (província de Barcelona), proposant incloure els escorxadors dins d'aquestes estructures protegides.

El grup ha definit quines han de ser les funcions dels Ateneus per enfortir aquest sector:

1. **Incidència política:** pressionar la Generalitat per a més celeritat administrativa i crear una línia del PEAC (Pla Estratègic d'Alimentació de Catalunya) que diferenciï clarament els **obradors públics dels privats**.
2. **Finançament de consolidació:** no només demanar ajuts per a la creació, sinó línies específiques per garantir la continuïtat dels projectes existents.
3. **Planificació territorial:** evitar la duplicitat d'infraestructures i ajudar a la planificació de la producció per especialitzar cada obrador.
4. **Connectar producció i consum:** facilitar la connexió directa amb els grups de consum per fer la comercialització més eficient.
5. **Valors de l'ESS:** portar les pràctiques de governança democràtica i transparència a totes aquestes infraestructures.

Taula 3: Relació entre cooperativisme agrari històric i nou cooperativisme amb les experiències de Recoopera i Vincloop

Aquesta tercera taula de treball ha posat sobre la taula un dels debats més estratègics per a la supervivència del món rural: **la relació entre el cooperativisme agrari històric i les noves iniciatives agroecològiques**.

A través d'experiències de projectes com **Recoopera** i **Vincloop**, s'ha evidenciat que, tot i que el patrimoni i el moment vital dels projectes difereixen, els objectius de fons són coincidents.

- S'ha subratllat que no s'hauria de distingir entre **dinàmiques històriques i noves**, ja que ambdues comparteixen una missió de resiliència territorial.
- En aquest sentit, s'ha explicat com el projecte Recoopera ha servit per **crear espais de discussió i aprenentatge mutu** en diversos nuclis territorials, facilitant que infraestructures en mans del cooperativisme tradicional s'obrin a nous usos, com exemplifiquen el conveni de cessió d'espai de la Cooperativa de Vilarodona a La Brostada o la col·laboració en l'elaboració entre el Celler d'Artés i L'Obradora.

El **trencament generacional i el factor humà** han aparegut com a elements en el debat. Mentre hi ha una reticència a compartir patrimoni, cal trobar gent per treballar les dures tasques de la poda o la verema amb els salaris actuals del sector. Les persones migrades, també, apareixen com un col·lectiu clau per al relleu generacional, i des de CoopCamp es proposa el repte d'incorporar-les al model cooperatiu, donant-los veu i facilitant-los l'accés a la formació i la llengua.

Per concloure, es considera vital que els Ateneus assumeixin les següents funcions:

- S'ha fet una crida a la **incidència política** i al seu paper com a **mediadors**.
- S'ha demanat poder facilitar **la connexió amb operadors logístics** com La Diligència, que actua com a node cohesionador entre projectes.
- I finalment, s'ha posat sobre la taula la necessitat de generar promoció perquè els socis de les noves cooperatives s'associïn a les tradicionals per **ser motors de canvi des de dins**.

El futur del sector no passa perquè cada petita granja ho faci tota sola, sinó per **enfortir la intercooperació**, garantint la **viabilitat econòmica** i el **reconeixement social** de la pagesia com a eix vertebrador de la vida rural.

Taula 4: Articulació de país amb les experiències del projecte Singulars d'Eixarcolant i La Diligència

La quarta taula de la jornada s'ha centrat en **l'articulació de país**, partint de la premissa que, si es vol potenciar el consum de producte local i de temporada, cal fer-ho possible mitjançant tres elements clau:

- L'escala per **competir amb la gran distribució**.
- La implicació de tota la **cadena productiva**.
- L'equilibri entre **els valors de la democràcia i l'ESS** amb una lògica empresarial d'eficiència i competitivitat.

En aquest marc, s'ha presentat el projecte **SINGULARS**, d'Eixarcolant, un col·lectiu que treballa per fomentar un model de producció, distribució, consum d'aliments i desenvolupament socioeconòmic més sostenible, ètic i just. El projecte SINGULARS és un projecte plural liderat per la Fundació Eixarcolant amb més de 200 persones i entitats unides amb l'objectiu del consum de productes locals, sostenibles, mentre es té cura de la pagesia i el comerç local.

És un model que **ofereix serveis a pagès, elaboració i comerços**, impulsat per un grup motor de 10 entitats sota una forma jurídica de fundació que combina l'absència d'afany de lucre amb l'eficiència comercial. Aquest projecte ja gestiona un catàleg de 5.000 productes i preveu activar-se amb una xarxa de 400 botigues per incrementar la viabilitat dels diferents projectes de la cadena alimentària.

Per la seva banda, es troba també **La Diligència**, una cooperativa de serveis de productores i elaboradores que respon a la necessitat de transport de la petita i mitjana empresa. Tot i néixer a Girona, ha crescut fins a abastar l'àmbit territorial de vuit Ateneus Cooperatius (Baix Llobregat, AMB, Vallesos, Manresa, Osona, Girona, Maresme i Baix Montseny), comptant actualment amb 25 productores i col·laborant amb Som Ecològica per a la distribució en àrees urbanes, una estructura de segon grau per enfortir la mobilitat sostenible.

Per garantir la sostenibilitat d'aquest tipus de projectes, han estat vitals elements inspiradors que poden ajudar a reflexionar sobre la construcció col·lectiva dels projectes:

- Una gestió eficient dels recursos econòmics
- El desenvolupament d'un programari propi de gestió
- El compromís dels associats d'utilitzar el servei amb volums importants i rutes establertes

En paral·lel, el projecte Eixarcolant neix de la necessitat de no limitar-se a la distribució i apostar decididament per l'escala. Actualment, ja compten amb 240 botigues confirmades. Aquest projecte de país, que aspira a assolir entre el 10% i el 15% de la quota de mercat alimentària, hauria de disposar del suport de l'administració per consolidar una nau logística al centre de Catalunya.

Conclusions i reptes

S'ha debatut sobre el rol dels Ateneus Cooperatius i altres agents dinamitzadors, assenyalant que arriba un punt en què el creixement dels projectes exigeix separar les estructures per no saturar els recursos dels Ateneus. Les principals conclusions han estat:

- Importància d'introduir consells de participació de **productores, elaboradores i comerços** per garantir la governança participativa i el consens en el patronat.
- **Articular el consum**, crear grups de compra o botigues cooperatives i, sobretot, per sistematitzar i reciclar les idees d'aquests projectes perquè siguin extrapolables.
- Cal que els Ateneus assumeixin **una dimensió d'escala país**, facilitant els vincles entre el món urbà i el rural i sumant talent per a una articulació logística i de transport que superi les fronteres purament locals.

Cultura

Presentació

A càrrec del grup motor de Cultura de la Xarxa d'Ateneus Cooperatius (XAC)

La vinculació entre **cooperativisme i cultura** té arrels històriques profundes a Catalunya, des dels ateneus populars i societats obreres fins a l'impuls de la contracultura dels anys setanta. Tanmateix, la trajectòria recent marca una fase **d'expansió notable**. Des de l'any 2016, s'ha consolidat una etapa de continuïtat i diversificació que abraça sectors com l'audiovisual, l'editorial, les arts escèniques, el disseny gràfic i les discogràfiques. En aquest ecosistema, els Ateneus Cooperatius han actuat com a **dispositiu i paraigua** de les polítiques d'economia social i solidària, articulant projectes preexistents i impulsant-ne de nous per enfortir el sector.

La feina col·lectiva del grup de cultura de la XAC ha cristal·litzat en el **Catàleg de pràctiques inspiradores**, una eina que té com a objectiu fer visible les iniciatives de l'Economia Social i Solidària (ESS), generar reflexió i transformar el sector. Aquest catàleg es fonamenta en la cooperació, la transparència, l'arrelament territorial i la creació d'ocupació digna.

Si més no, la trajectòria d'aquesta dècada confirma unes **necessitats compartides a tot el país**: enxarxar, professionalitzar i fer sostenible la cultura per combatre la precarització.

Resultats de diagnosi de CulturaCoop

A càrrec de Laura Arau i Eloi Aymerich, de CulturaCoop (FCTC)

La sectorial de la FCTC de **CulturaCoop** és un dispositiu impulsat per la **Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya** i aglutina aproximadament **120 cooperatives**, de tipologies molt diverses que busquen superar reptes històrics com la **dispersió, l'aïllament i la manca d'enxarxament**. L'objectiu d'aquesta unió és generar una agenda amb capacitat d'impactar a escala **comunitària, econòmica i política**, apostant per pràctiques transformadores que apelin a un **imaginari crític i plural** i que assegurin, alhora, un **treball digne** per a les professionals del sector cultural.

Un dels pilars de la proposta de CulturaCoop és l'impuls d'**estructures d'intercooperació**, posant èmfasi especial en la **gestió col·lectiva i publico-comunitària**, així com en la necessitat de garantir la descentralització territorial. El pla de treball per al bienni 2023-2024 se centra a teixir aliances amb altres moviments sostenibles i a construir un corpus de dades i estudis que demostrin que la cultura cooperativa no és minoritària, sinó una realitat que aixeca cada dia llibreries, teatres i cinemes arreu del territori.

En aquest context, s'han detectat necessitats compartides:

- Cal construir un **relat compartit**: el sector encara pateix algunes dificultats per explicar-se davant l'administració pública.
- Manca de **dades quantitatives** en un moment en què s'està definint el nou marc dels drets culturals i s'està fent incidència política tant al Parlament com al Ministerio de Cultura.

- La diagnosi també ha detectat **una distorsió entre la definició oficial de cultura** de la Generalitat i la realitat del sector cooperatiu, ja que moltes entitats que es consideren culturals queden fora dels marcs administratius actuals.
- Les dades indiquen que el **83% dels espais culturals estan concentrats geogràficament**, cosa que reforça la necessitat de continuar treballant en la descentralització.

Per això, CulturaCoop ha iniciat **una línia de treball qualitativa** per aconseguir que les subvencions deixin de mirar només la quantitat i valorin la qualitat de l'impacte cultural.

Per acabar, s'ha subratllat que CulturaCoop és, en gran part, fruit de la llavor plantada pels Ateneus Cooperatius des del 2016. La visió de futur és que cada codi postal del país pugui gaudir d'una cultura digna i que el sector perdi la por de fer incidència política directa en les administracions superiors, per garantir que la política cultural no es faci d'esquena als projectes que realment vertebrin el territori.

Ponència inspiradora

A càrrec de Xènia Gaya, del Col·lectiu Cultura

S'ha presentat el projecte de **Col·lectiu Cultura**, nascut l'any 2022, i que respon a una necessitat estructural detectada, en què la majoria de les contractacions a les Terres de l'Ebre en matèria cultura provenien de Barcelona o València, per falta de connexió local.

Amb el suport de la Diputació de Tarragona i prenent com a referència l'experiència del *Poblenou Urban District*, es va iniciar un camí per mapejar el sector i demostrar que el treball en xarxa suma capacitats descentralitzades.

Les necessitats detectades han estat **finançament, recursos tècnics i una comunicació conjunta**. D'aquesta diagnosi i la feina feta des de 2022, han nascut iniciatives gràcies a la figura de Col·lectiu Cultura i el seu objectiu d'enxarxament i coneixement del territori. Algunes de les iniciatives han estat:

- **La Ruta dels Festivals de les Terres de l'Ebre:** una marca que agrupa la cultura contemporània de les quatre comarques.
- **Mancomunió de serveis:** fruit de les trobades anuals de directors i directores, s'està treballant en la compartició d'infraestructures logístiques i col·laboracions entre treballadores.
- **Artistes i agents culturals:** s'ha creat un espai de "testeig" per a artistes locals a Ulldecona, omplint el buit de programació més enllà de l'oferta turística i museística.

Actualment, el Col·lectiu Cultura es troba en un procés de transformació cap a **cooperativa cultural**. Després de col·laborar estretament amb professionals de la fotografia, direcció de festivals i entitats com Surtdeca i Bitlab Cooperativa, s'ha decidit formalitzar els valors cooperatius que ja apliquen a la pràctica. Aquest canvi implica també una revisió de la governança econòmica per avançar cap a models més transversals.

Taula 1: Treball digne amb l'experiència de Zum audiovisual

La Taula 1 de Cultura ha abordat les tensions del treball digne del sector i com el cooperativisme pot ser una eina de **dignificació laboral davant la precarització estructural**. S'ha defensat el dret a la producció, al consum i a l'autorepresentació cultural.

S'ha posat èmfasi en la necessitat de revisar la cultura des d'una **òptica anticapitalista**, unint les tasques tècniques amb les artístiques i denunciant com l'autoexplotació sovint prové d'horaris i ritmes de vida que van en contra de la conciliació bàsica. S'han identificat **tres àmbits** que bloquegen el sector:

1. **Desconeixement generalitzat del marc jurídic i legal**, tant de les persones treballadores com dels responsables polítics sobre la naturalesa jurídica i les necessitats dels serveis culturals.
2. **Normativa homogènia desigual**. Aplicació de regles rígides que no entenen la diversitat i l'especificitat dels diferents subsectors culturals.
3. **Manca de prioritització institucional**, amb la inexistència d'una voluntat política de base per afrontar aquests reptes de forma estructural.

A partir d'una anàlisi compartida en tres grups, s'han extret les següents conclusions sobre la realitat i el futur del sector:

- **Pressió estructural** d'un model de consum de masses que relega la cultura de base a la precarietat.
- Confusió entre **treball i militància**.
- Dependència gairebé absoluta d'un **client únic**, l'Administració Pública, que sovint intenta negociar certs aspectes de la contractació.

Per revertir aquesta situació, es proposa un seguit de mesures que poden ajudar a millorar la situació de la cultura cooperativa:

- Definir què considerem cultura i dotar els projectes de visió empresarial cooperativa.
- Establir criteris de contractació clars i implementar clàusules socials contractuals.
- Crear convenis sectorials, a la vegada que mancomunem serveis i ens podem estructurar en organitzacions de segon grau per gestionar infraestructures culturals de país.
- Teixir lligams amb el sector educatiu per generar valor i nous públics des de la infància.
- Aprofitar la nova Llei de Mecenatge en relació amb les administracions públiques.
- Teixir aliances amb professionals per defensar els drets laborals col·lectivament.
- Fer seguiment de la Llei de Drets Culturals de la Generalitat, les propostes de la PAAC i la incidència de CulturaCoop davant el Ministeri (Mesura 120 del Pla de Drets Culturals).

Finalment, s'ha definit el rol clau dels Ateneus com a motors de canvi amb quatre funcions:

- **Interlocució**: actuar com a paraigües davant l'Administració per fer demandes col·lectives.

- **Prescripció:** incentivar l'enxarxament i la intercooperació des del moment de la constitució de noves entitats.
- **Acompanyament integral:** posar el focus en la viabilitat econòmica i la formació en tasques de gestió, més enllà de la creativitat.
- **Relleu generacional:** interpel·lar directament la gent jove per assegurar el futur del sector.

Taula 2: Relació amb l'administració amb l'experiència d'El Refugi i l'Ajuntament del Palau d'Anglesola

La segona taula de treball ha servit per recollir, en format *fanzine*, les **reflexions i demandes de diversos agents**, amo la participació destacada de l'Ajuntament del **Palau d'Anglesola** i la cooperativa **El Refugi**. Les conclusions pivoten sobre la cultura com a **dret fonamental** i la necessitat de transformar el **vincl institucional**.

La pregunta central sobre com concretar la relació entre l'Economia Social i Solidària (ESS), el cooperativisme i l'Administració Pública ha posat de manifest un seguit de barreres administratives que obstaculitzen el ple desenvolupament dels drets culturals:

- **Gestió administrativa:** excessiva burocràcia en els processos de contractació i licitació.
- **Finançament:** dependència de subvencions i pressupostos anuals que dificulten la planificació a mitjà i llarg termini.
- **Operativitat:** problemes en l'obtenció de permisos i llicències, sumades a la manca de transversalitat i visió interdepartamental dins les administracions.

Els Ateneus Cooperatius es reivindiquen com un articulador del sector cultural i un altaveu davant les institucions. Per això, les conclusions demanen:

- **Consolidació i blindatge:** cal protegir els projectes a llarg termini amb valentia i responsabilitat, situant el bé comú com a prioritat absoluta.
- **Estratègia conjunta:** teixir una comunicació constant entre el sector i l'administració per remoure consciències i imaginar noves formes de fer cultura.
- **Rol actiu de l'administració:** les experiències de Palau d'Anglesola i El Refugi demostren que no tota l'administració té un rol passiu. Hi ha personal i càrrecs públics amb motivacions transformadores que ofereixen diàleg, volen aprendre de les experiències del territori i col·laborar activament per facilitar l'accés a la cultura.

Taula 3: Estratègies de consolidació i creixement amb les experiències del Col·lectiu Cultura i Marbi

La taula sobre estratègies de consolidació i creixement, s'ha analitzat a fons el cas de l'espai **MARBI** (Lleida), una cooperativa que des de fa tres anys s'ha convertit en un referent de com la

necessitat d'infraestructura pot derivar en un model d'èxit de **mancomunació de recursos** i serveis. A través de la seva experiència, i en diàleg amb altres projectes com **Roser de Foc o Clack Audiovisual**, s'han extret conclusions clau sobre creixement i governança col·lectiva.

MARBI neix de la unió de **tres projectes fundadors** que compartien mancances crítiques: **lloguers abusius, espais de magatzem precaris i falta d'oficines**. Actualment, l'espai allotja 15 projectes sota una lògica on la cooperació no és un pla estratègic rígid, sinó una estructura orgànica que ha demostrat **ser més eficient que les jerarquies tradicionals**. Espais de socialització o col·lectivitzar àrees com el màrqueting o l'economia administrativa, rotant les persones internes per optimitzar la gestió han estat algunes de les pràctiques.

Una de les grans reflexions de la taula ha estat si **cal forçar la creació d'estructures de segon grau**. L'experiència de MARBI suggereix que, sovint, l'esforç per sostenir una estructura formal (amb el desgast de recursos i personal que implica) **pot anar en contra de la feina real**.

També s'ha subratllat la importància de construir un relat "*imbatible*" davant l'administració. Perquè les institucions no puguin rebatre les necessitats del sector, cal **recol·lecció de dades i desenvolupament d'estratègies clares** per apropar-se tant a la institució pública com als nous públics.

Taula 4: Desbordaments

"*Cultura més enllà de la cultura*" és un collage de veus creat durant la plenària de celebració dels deu anys dels Ateneus Cooperatius de Catalunya.

Ràdio Intermitent i La Fundició van dinamitzar un taller de creació radiofònica col·lectiva per respondre a com les pràctiques culturals aborden les necessitats de comunitats i dels territoris. Les principals idees que es recullen en aquest pòdcast és un collage de reflexions que vol obrir més interrogants que respostes, i que camina cap a noves reflexions. Les principals conclusions extretes del pòdcast són les següents:

- Es parla sobre la idea de cultura des de la **transformació, l'enarxament i el territori**, com a facilitadora d'espais, incloent-hi totes les realitats existents.
- A la vegada, els interrogants que sobrevolen la idea de cultura fa que es reflexioni sobre **què es vol que sigui la cultura, i cap a on es vol transformar**.
- La relació amb els altres agents culturals és **indispensable**, de la mateixa manera que també ho és la definició de la cultura entesa des dels espais de l'administració pública.
- L'espai de la cultura feta des de l'economia social i solidària i comunitària és una **escletxa** en un ciment de ritme frenètic, homogeneïtzació i despersonalització de la cultura de mercat.

A continuació es deixen les conclusions transcrites del pòdcast, d'una duració de 6 minuts i 6 segons:

- La cultura és una forma de relacionar-te amb les valls i els territoris veïns.
- Necessitat de sentir-se narrat, participar de la narració, viatge a la memòria i crear relat d'aquells que se senten exclosos.
- La cultura transforma persones i territoris.
- Des de les pràctiques culturals, expressem el jo individual i construïm el jo col·lectiu.
- Transferibilitat d'experiències i et tires a la piscina.
- Els espais de trobada físics fomenten l'empatia i trenquen la desconexió virtual.
- Qualsevol experiència col·lectiva és cultura.
- Contribueix a la memòria dels pobles a través de la història oral.
- Facilitadora d'espais de cultura.
- La cultura ja és una necessitat en si mateixa.
- Cal consensuar què i cap a on es vol transformar.
- L'agenda cultural dels ajuntaments respon més a la idea de cobrir el seu expedient.
- Les persones que es dediquen al sector cultural han de preguntar-se per què i per a qui fan la cultura; només així la cultura esdevindrà realment transformadora.
- Si la cultura s'entén com a oportunitat de transformació, tothom hauria de formar-ne part: 0 passivitats.
- Desbordem la idea d'indústries culturals.
- La cultura ha de deixar de ser un sector per ser una eina transversal.
- Cal passar de la democratització cultural a la democràcia cultural.
- Que els pobles no es quedin fora de la cultura.
- S'han de crear estructures organitzatives necessàries per donar resposta a les necessitats culturals i poder incidir, i aquestes s'han d'articular.
- No macro: micro i més conscient.
- Ganes que passin coses al territori, i passen.
- La cultura comunitària és la cultura real, la que està al carrer, i és la que respon a les necessitats, a la diversitat.
- Cal comptar amb la complicitat i les aliances de les entitats existents i la societat autoorganitzada.
- És des de l'economia social i solidària des d'on es promou el sorgiment d'iniciatives que sinó, no sorgirien.
- El ritme frenètic, l'homogeneïtzació i la despersonalització fan que la cultura comunitària sigui una esclatxa en el ciment.
- La cultura, per ser transformadora, ha de ser una mica provocadora.
- La cultura ha de donar resposta sempre a les necessitats del territori

Energia

Presentació

A càrrec de Mònica, Guiteras, de la Xarxa per la sobirania energètica (XSE)

La Xarxa de Sobirania Energètica (XSE) presenta l'estudi “*Quina energia necessitarem el 2050 a Catalunya. Proposta per una transició energètica territorial i col·lectiva*”, amb la idea central de trencar la cultura dels experts per construir un coneixement col·lectiu que respongui a les necessitats reals del territori.

L'estudi parteix de la radiografia de 2023, on Catalunya va emetre aproximadament 35 milions de tones de CO₂, una xifra incompatible amb els límits climàtics establerts per l'IPCC. Per revertir-ho, s'avaluen diversos escenaris de reducció d'emissions i consum:

- Una reducció del 29,2% del consum d'energia final el 2050, una xifra que no permet complir amb els pressupostos justos de carboni.
- Una reducció del 45% del consum d'energia final respecte al 2019, situant el consum màxim el 2050 en 94,35 TWh.
- L'escenari de la “vida digna”, que plantegen reduccions d'entre el 65% i el 78%.

Aquesta transformació sectorial s'hauria de focalitzar **especialment en el transport** (-60%), el **sector domèstic** (optimització senzilla) i **la indústria**, que té el gran repte de reduir un 26% el seu consum.

Radiografia actual i distribució territorial de la generació

L'any 2024, només el 12,8% del consum elèctric **prové de fonts renovables a Catalunya**, i d'aquest percentatge, gairebé dues terceres parts són importades. L'estudi adverteix del risc de crear “*zones de sacrifici*” i el repte sobre la **qualitat de vida urbana**. La proposta aposta per una corresponsabilitat territorial basada en criteris tècnics, ambientals i socials:

- **Reducció de l'impacte:** en els escenaris de "Vida Digna", que plantegen descensos encara més dràstics de la demanda (fins als 15.000 o 9.000 GWh), l'eliminació de projectes d'eòlica marina (amb gran oposició al territori com a l'Empordà) i la reducció de la fotovoltaica a terra es fan viables gràcies a la baixada del consum.
- **Fotovoltaica de teulada:** es manté com a prioritat absoluta en tots els escenaris pel seu mínim impacte socioambiental i capacitat de descentralització.
- **Ocupació del sòl:** un dels punts de fricció amb el full de ruta oficial (PROENCAT) és el càlcul de l'ocupació del territori. Mentre el Govern ha rebaixat la seva previsió del 2,5% al 2,2%, l'estudi manté un criteri més estricte. L'escenari Clever computa un 2,2% d'ocupació total, incloent-hi tot l'àmbit eòlic com a sòl ocupat. En els escenaris més ambiciosos de Vida Digna, aquesta xifra cau fins a un 1%.

L'aterratge dels números dibuixa un mapa amb dos focus clarament diferenciats. Destaquen el Barcelonès, el Vallès Occidental i el Baix Llobregat (AMB) per la seva densitat de consum, i comarques com l'Alt Empordà, el Baix Ebre, el Segrià i l'Anoia se situen com a peces clau, generant un debat territorial que l'estudi no defuig per la seva capacitat d'energia eòlica.

Per assolir aquests objectius, es proposa una reorientació integral de l'activitat econòmica i social:

- **Sector primari:** reorientació cap a l'agroecologia i la proximitat. Es busca una producció resilient al canvi climàtic que revalorï el coneixement tradicional de baix consum i una gestió forestal (silvicultura) i hídrica sostenible.
- **Sector serveis:** reducció de la demanda mitjançant l'optimització d'infraestructures, la transformació ecosocial dels models de serveis i l'aposta per la circularitat.
- **Sector domèstic:** frenar el creixement de la superfície residencial i accelerar la rehabilitació energètica del parc d'habitatge (eliminant els combustibles fòssils). Es prioritza la suficiència amb polítiques d'equitat per combatre la pobresa energètica.
- **Sector industrial i transports:** recerca de la circularitat i substitució tecnològica a la indústria. En el transport, es proposa reduir desplaçaments, canviar el model de mobilitat (reduint el vehicle privat motoritzat), descarbonitzar les mercaderies i regular estrictament l'aviació i el transport marítim.

La transició no es considera una opció, sinó una necessitat urgent que requereix planificació immediata. Les palanques de canvi es troben en tres eixos transversals: **polítiques fiscals redistributives, un nou sistema de valoració sociocultural i la democratització de la governança.**

Conclusions

Les conclusions del model subratllen que la sobirania energètica només serà possible amb:

1. Implicació municipal i una orientació clara cap al bé comú.
2. Finançament públic i polítiques de justícia global i equitat.
3. Una perspectiva sistèmica que entengui les renúncies i negociacions com a passos necessaris per a un model sòlid.
4. L'ampliació de la governança a múltiples actors per disputar i ressignificar els teixits productius i socials del país.

Pràctiques il·lustradores

A càrrec d'Energia Comunitària Penedès-Garraf SCCL, Bona Energia Comunitat Energètica SCCL, Energia Santjoanina SCCL i Xarxa de Comunitats Energètiques de Barcelona

L'evolució de la matèria energètica a Catalunya durant els últims deu anys ha estat marcada per una activitat intensa de la Xarxa d'Ateneus Cooperatius (XAC). En l'origen d'aquest procés, el sector cooperatiu va comptar amb la fundació de Som Energia i els seus grups territorials, que han servit com a exemple paradigmàtic de com s'ha territorialitzat l'energia al país. Aquest camí s'ha vist influenciat per canvis legislatius d'alt impacte, com la derogació de l'anomenat impost al sòl i l'impuls de la Unió Europea, que va legislar i establir directives clares per definir i materialitzar què és una comunitat energètica.

Dins d'aquesta trajectòria, el Grup territorial de comunitats energètiques de la XAC ha estat un espai fonamental per a **l'intercanvi de coneixement**, pràctiques i la resolució de dubtes que anaven sorgint en els diversos territoris. El salt quantitatiu més important es va produir amb les convocatòries del SOLARCOOP, que van permetre la creació en massa de comunitats energètiques arreu del territori.

Tot i que l'imaginari col·lectiu se centra sovint en l'autoconsum compartit i l'energia fotovoltaica, la realitat de les comunitats energètiques és molt més diversa. Els Ateneus s'han trobat amb **projectes innovadors** que han començat per la compra conjunta de biomassa o la mobilitat sostenible compartida.

Actualment, el sector es troba en una **fase de consolidació** on sorgeixen nous debats en un context legislatiu que obliga a una actualització permanent. Com a exemple d'aquest dinamisme, s'esmenta el canvi en l'últim reial decret de les últimes setmanes que amplia el radi d'autoconsum compartit, o el paper dels ajuntaments en les comunitats energètiques, un escenari que fins fa poc era impensable. Aquesta feina de **compartir i pensar noves formes d'articulació** ha donat lloc a nous espais cooperatius de referència, com és el cas d'OECOop, constituïda com a cooperativa de segon nivell a Osona.

Finalment, cal destacar que el naixement d'aquests 60 projectes de comunitats energètiques i les convocatòries de SOLARCOOP van coincidir amb una forta pujada de preus energètics. L'actual crisi de preus, derivada dels conflictes globals, no fa més que posar de manifest una **dependència energètica estructural** que el país arrossega durant tot l'any. Aquesta vulnerabilitat, vinculada a l'electricitat o al petroli que prové d'altres territoris, només es fa evident de cara al públic general quan es produeixen increments en els costos de l'energia.

Vinculació, xarxa i transversalitat territorial

La **Xarxa d'Ateneus Cooperatius (XAC)** ha situat l'energia i la sostenibilitat com a eixos prioritaris de l'agenda dels seus territoris. La generació d'un espai d'intercooperació ha servit per ajudar els territoris mútuament en l'impuls i desenvolupament de projectes.

La XAC s'ha relacionat amb **més de 20 comunitats energètiques** addicionals a les quals, tot i no haver impulsat o acompanyat directament, s'ha integrat en la xarxa com a agents actius del territori. L'estratègia no es limita a oferir recursos i suport, sinó a buscar la interrelació i el treball en xarxa, fet que provoca que molts d'aquests projectes acabin gravitant dins l'òrbita de l'Ateneu Cooperatiu local.

S'ha analitzat com cadascun dels Ateneus s'ha vinculat a projectes de Transició i Sobirania Energètica adaptant-se a les característiques del seu entorn. Això s'ha traduït en relacions estratègiques amb universitats, agents socials, Organitzacions de la Societat Civil (OTS/OTCS) i l'Institut Català d'Energia (ICAEN), a més d'involucrar-se en les **instal·lacions de renovables impulsades al territori**.

El ventall de projectes acompanyats ha evolucionat més enllà de les cooperatives de consum tradicionals:

- **Diversitat de models:** s'han acompanyat cooperatives de treball i de serveis vinculades a l'energia.
- **Estructures sectorials:** s'han impulsat des de pols cooperatius sectorials fins a equipaments dedicats exclusivament a la transició justa i la mobilitat.
- **Suport a l'espai tècnic:** els Ateneus no només promouen la transició, sinó que actuen com a proveïdors de recursos per a l'espai tècnic que dona suport al sector energètic.

Reptes de futur i noves escales

El pla de treball del Grup Estratègic d'Energia de la XAC té la mirada posada en el futur immediat amb dos reptes fonamentals:

1. Continuar acompanyant les comunitats energètiques davant el repte de la **nova escala de projectes** i el desplegament de la **nova legislació**.
2. Explorar com aquestes estructures ja reconegudes per la legislació poden servir com a model per cobrir **altres sectors de sobirania al territori**, aprofitant la seva capacitat d'organització comunitària.

La recent crisi de preus energètics, accentuada pels conflictes globals, ha posat en portada la dependència estructural del país. En aquest context, les comunitats energètiques i els 60 projectes nascuts sota l'impuls del SOLARCOOP són la resposta cooperativa per garantir un model propi i resiliència.

Taller d'innovació per respondre els reptes dels següents 10 anys

En el marc del taller d'innovació destinat a projectar els reptes dels pròxims deu anys, s'ha utilitzat la metodologia Mentimeter per recollir la visió dels agents participants. El perfil de l'assistència ha estat marcat per una forta presència dels Ateneus Cooperatius, acompanyats de serveis professionals dels àmbits energètic i jurídic, així com representants de diverses comunitats energètiques.

Balanç de l'activitat de l'any 2025

L'anàlisi de l'activitat recent permet radiografiar l'estat del sector durant el darrer exercici:

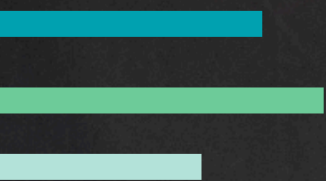
- **Volum d'acompanyament:** la majoria de les entitats participants han acompanyat, de mitjana, entre una i tres comunitats energètiques al llarg de l'any 2025.
- **Xarxa de contactes i assessorament:** en el moment d'iniciar processos o consolidar comunitats durant el 2025, els punts de referència principals han estat els Ateneus Cooperatius com a motor primari d'informació i acompanyament, juntament de les Entitats energètiques de segon grau i posteriorment l'Administració Pública.

Els possibles reptes estratègics per als pròxims anys són:

- **Transcendir el vector energètic:** el repte més valorat és la capacitat d'identificar iniciatives de Comunitats Energètiques Locals (CEL's) per integrar altres vectors essencials. L'objectiu és que l'energia sigui la porta d'entrada per a la gestió compartida de la mobilitat, les cures, l'habitatge i les compres col·lectives.
- **Consolidació de l'ecosistema dels CEL's:** es considera imperatiu enfortir la infraestructura humana i organitzativa mitjançant el coneixement mutu, el treball en xarxa i el disseny d'un sentiment de pertinença compartit a través d'experiències d'intercooperació.
- **Amplificació del sistema de valors:** es proposa actuar com a precursors de canvi sociocultural, mitjançant una prospecció activa i un acompanyament basat en la generositat i l'empatia interseccional, assegurant que la transició no deixi ningú enrere.

Més enllà de les dades tècniques, la sessió ha generat sentiment de comunitat, amb la certesa que "som molts" i que existeix una xarxa sòlida amb valors compartits. Conceptes com il·lusió, esperança, energia i futur han estat els més repetits per descriure l'ànim col·lectiu davant els reptes de cooperació.

Habitatge

Ponència - Conversa

A càrrec de Glòria Rubio (Fundació La Dinamo), José Téllez (Sostre Cívic), Adrià Garcia Mateu (XES) i Anna Abellan (XAC i Ateneu Barcelonès Nord). Modera Anna Gabriel (Ateneu Catalunya Central).

Introducció a l'habitatge cooperatiu (Fundació La Dinamo)

Davant d'un escenari polític complex i una crisi de l'habitatge que s'agreuja, els Ateneus Cooperatius es reafirmen com a **agents actius per transformar el model de convivència** i accés a l'habitatge a través de l'economia social i solidària. La situació global de l'habitatge es descriu actualment com una realitat "*salvatge i indigne*", en què l'habitatge cooperatiu no només es presenta com una alternativa, sinó com una eina per "*arrencar un tros del pastís al mercat*" i garantir el dret a una vida digna.

Tot i els avenços significatius, el sector ha identificat una sèrie de barreres estructurals que cal abordar per escalar el model:

- **Accés al sòl:** la principal dificultat resideix en l'obtenció de terrenys o immobles a preus que permetin mantenir la filosofia no especulativa del model.
- **Viabilitat econòmica:** el disseny de productes financers i el suport en la gestió econòmica són vitals per garantir que els projectes siguin sostenibles a llarg termini.
- **Barreres culturals i socials:** la necessitat de trencar el paradigma de la propietat privada individual i gestionar les relacions humanes dins de projectes col·lectius.

El desplegament de l'habitatge cooperatiu a Catalunya **no és homogeni**. Hi ha una gran diversitat de realitats territorials, des de la rehabilitació en entorns rurals per lluitar contra el despoblament, fins a la construcció de nova planta en zones urbanes denses.

Es fa un exercici de memòria i anàlisi per dibuixar la "*foto fixa*" de com ha evolucionat l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús durant els darrers anys. Aquest recorregut històric i estadístic serveix per demostrar que **es pot habitar la ciutat d'una altra manera** a través de projectes que ja són realitats tangibles al nostre territori.

Actualment, l'habitatge cooperatiu a Catalunya ha assolit una dimensió significativa que demostra la seva solidesa i capacitat de creixement:

- Hi ha un total de **69 edificis d'habitatge cooperatiu** arreu del territori català.
- Aquesta estructura es tradueix en **1.200 habitatges cooperatius**.
- Pel que fa a l'estat de les promocions, **32 projectes** ja es troben en actiu.
- Els **37 projectes restants** es troben actualment en fase de construcció o promoció, cosa que augura un creixement constant del model a curt termini.

S'identifiquen diversos tipus d'actors clau. D'una banda, hi ha les **entitats impulsores**, com Sostre Cívic, Habitatge Col·lectiu per Viure, Col·lab i La Dinamo, que promouen i desenvolupen projectes. D'altra banda, existeixen les **comunitats**, com La Diversa, Mosaïc, La Balma o La

Borda, que representen exemples concrets de convivència en cessió d'ús. També hi intervenen **equips d'arquitectura**, com Lacol, Arqbag o Voltes Cooperativa d'Arquitectura, que donen suport tècnic als projectes. Finalment, existeixen **espais d'articulació del sector**, com Federació de Cooperatives d'Habitatges de Catalunya, que agrupa bona part dels actors, i Xarxa d'Economia Solidària, que a través de la seva sectorial d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús contribueix a vertebrar el model al territori.

Estudis sobre habitatge cooperatiu (Sostre Cívic)

L'estudi d'impacte de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús revela un model que no només resol la necessitat de sostre, sinó que actua com un motor de canvi social, econòmic i ambiental a Catalunya. L'informe destaca una feminització clara del model i una diversitat d'origens que enriqueix les comunitats:

- La població resident és **majoritàriament femenina**: un 64% de les persones que viuen en cooperatives d'habitatge són dones. En el còmput global del sector, les dones representen el 48,8%, mentre que les persones de gènere no binari o que prefereixen no declarar-ho suposen un 0,3% en cada cas.
- **El 65% dels residents han nascut a Catalunya i el 14% a la resta de l'Estat**. Pel que fa a la població d'origen migrat, destaca un 11% de Llatinoamèrica, un 6% del Magrib, un 3% de la Unió Europea i un 1% de la resta d'Àfrica.
- Els ingressos de la majoria dels convivents se situen en una **franja mitjana-baixa**: el 60% percep entre 1.000 i 2.000 euros mensuals, mentre que el 21% es troba entre els 2.000 i 3.000 euros. Les franges extremes (menys de 1.000 o més de 4.000) tenen una representació residual.

L'habitatge cooperatiu presenta resultats **molt superiors al lloguer privat convencional** pel que fa a la responsabilitat energètica i l'estalvi:

- La gran majoria de les propostes compten amb l'etiqueta energètica A.
- El consum mitjà és de 2.100 kWh per habitant, xifra que és un 55% inferior a la mitjana anual d'habitatge a Catalunya.
- El model assoleix un estalvi energètic del 90% gràcies a l'ús de fonts renovables, amb un 67% de mitjana de consum provinent de l'autoproducció.
- Es registra una probabilitat més elevada de gaudir de confort climàtic tant a l'hivern com a l'estiu gràcies a les mesures constructives d'eficiència.

El model garanteix unes condicions d'estabilitat que el mercat privat no pot oferir:

- L'assequibilitat és molt superior, ja que els residents destinen menys del 30% dels seus ingressos al pagament de l'habitatge.
- S'aconsegueixen edificis en ubicacions privilegiades i amb una qualitat constructiva i d'accessibilitat elevada.
- El model fomenta el suport mutu i la cohesió social, actuant directament sobre les cures, la prevenció de la soledat no desitjada i l'apoderament personal tant social com econòmic.

L'experiència acumulada permet extreure quatre conclusions estratègiques per a l'escalabilitat del model:

- **Construcció de comunitat:** el repte no només es troba en l'accés a l'habitatge digne i la seva composició socioeconòmica, sinó també en construir governança democràtica i sostenibilitat en la convivència.
- **Col·laboració públic-cooperativa:** sense finançament públic i marcs estables, el model no pot escalar.
- **Sistematització i professionalització:** créixer exigeix sistematitzar processos i transferir coneixements de manera profunda per poder replicar en d'altres territoris.
- **Escalar sense perdre l'ànima:** el gran repte és augmentar el parc d'habitatge mantenint l'assequibilitat, la inclusió i la capacitat transformadora que caracteritza el cooperativisme de cessió d'ús.

Finalment, s'han apuntat 3 estudis que donen dades d'impacte dels projectes d'habitatge cooperatiu a Catalunya.

- Estudi d'Impacte de l'Habitatge Cooperatiu en Cessió d'Ús
- Anàlisi socioeconòmica dels habitatges de Sostre Cívic, de 2024
- Informe "Habitatge cooperatiu i salut" de l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)

XES Habitatge

La Xarxa d'Economia Social i Solidària ha presentat els objectius de la seva sectorial d'habitatge cooperatiu en sessió d'ús, des dels reptes actuals fins a les limitacions i les apostes de cara al 2033. L'objectiu polític central per a la pròxima dècada és la **consolidació d'un sistema d'habitatge situat fora del mercat**, basat en la gestió pública, cooperativa i comunitària. Aquest model requereix una **governança democràtica** i la **creació d'instruments estables de sòl i finançament a llarg termini** per garantir la seva sostenibilitat.

Tot i que el model de gestió està consolidat i existeix una oportunitat d'escalabilitat amb suport públic, el sector afronta barreres significatives:

- Hi ha una asimetria entre els **equips tècnics professionalitzats i les comunitats de residents**, que disposen de menys temps i especialització en la gestió de la convivència.
- El ritme d'expansió es veu frenat per l'**accés limitat al sòl**, la necessitat d'un elevat estalvi inicial i barreres culturals o de llenguatge.
- Cal una **agenda conjunta** entre l'habitatge públic i el cooperatiu per evitar la competència entre models no mercantils i prioritzar el creixement del sector.

L'estratègia fixada pel 2033 proposa els següents objectius:

- Avançar cap a un 15% del parc total fora del mercat, amb un 5% de caràcter cooperatiu.
- Caminar cap a una aportació inicial zero o mínima, amb quotes de lloguer clarament per sota dels preus de mercat.

- Garantir que el perfil dels usuaris sigui equivalent a la societat catalana, integrant eixos d'exclusió econòmica, d'origen, gènere, edat i capacitats.
- Mantenir l'avantatge ambiental (eficiència energètica) i econòmic, reforçant la salut dels residents.

La **Xarxa d'Ateneus Cooperatius** (XAC) ha estat per a la XES un motor d'escala i un connector territorial indispensable per assolir aquests objectius. Els Ateneus actuen com a impulsors de l'activitat sense perdre els estàndards transformadors de l'Economia Social i Solidària (ESS). El suport tècnic i l'acompanyament per part de la XAC ha estat clar per reduir l'asimetria entre tècnics i comunitats, facilitant la transferència de coneixement. Per això, els Ateneus Cooperatius tenen un rol clau en la generació d'aliances estratègiques, incidència en la creació de marcs estables i en l'articulació territorial, ajudant a la desmercantilització del sol.

L'expansió de l'habitatge cooperatiu a Catalunya exigeix una organització multinivell que superi la simple edificació de blocs de pisos. Per fer viables els projectes, és imprescindible consolidar una estructura promotora amb una alta capacitat tècnica i una visió estratègica que permeti navegar la complexitat del sector.

Taula 1: Creació de grups d'habitatge cooperatiu

A càrrec de Simona Cerri (Arqbag SCCL) i Glòria Rubio (La Dinamo Fundació)

Les cinc fases de l'habitatge cooperatiu

La creació d'un projecte d'habitatge cooperatiu és un itinerari complex que pivota sobre tres pilars:

- La formació del grup
- La recerca de sòl
- El finançament

Aquest procés d'autopromoció es divideix en cinc etapes diferenciades que permeten passar de la idea a la convivència.

- Creació del grup motor i apoderament sobre el model.
- Definició del projecte: centrada en la recerca de sòl i el disseny de la visió comuna.
- Consolidació, amb la constitució formal de la cooperativa i l'accés efectiu al sòl.
- Materialització, on s'obté el finançament i s'executa la construcció o rehabilitació de l'edifici.
- I finalment, l'inici de la convivència, l'etapa on l'espai esdevé operatiu per a les persones sòcies.

És crucial entendre que en aquest model no es fan cooperatives de manera externa, sinó que es creen des de la base. El motor són les mateixes cooperativistes en un procés d'autopromoció liderat i governat per les usuàries mitjançant una organització democràtica i horitzontal.

El rol de l'Ateneu Cooperatiu segons la via d'accés

Les vies per iniciar un projecte són diverses i el paper de l'Ateneu Cooperatiu s'adapta a cada realitat específica per maximitzar-ne l'èxit. Quan es tracta de grups autogestionats ja organitzats, l'Ateneu valida l'alineament amb el model i ofereix acompanyament inicial. En el cas de persones interessades encara disperses, la tasca se centra a facilitar la creació del grup i el seu apoderament tècnic. Si l'impuls prové d'un nucli inicial, l'Ateneu dinamitza sessions de creació, mentre que davant de teixits comunitaris actius, es dedica a generar aliances per dissenyar estratègies conjuntes. Finalment, en situacions de blocs en lluita pel dret a l'habitatge, l'Ateneu actua com a pont per establir vincles amb els moviments socials. Aquest acompanyament es materialitza en recursos concrets com formularis de compromís, sessions divulgatives i suport tècnic per afrontar l'oportunitat de sòl.

Viabilitat econòmica i límits d'accessibilitat

La viabilitat d'un projecte d'habitatge cooperatiu depèn directament de la seva dimensió i del suport públic rebut. Actualment, el perfil de projecte més equilibrat sol ser aquell que supera els 40 habitatges, ja que l'escala permet optimitzar costos, especialment si compta amb sòl públic cedit i ajuts a fons perdut. En aquests casos, l'assequibilitat s'aconsegueix sovint compensant habitatges privats més petits amb espais comuns generosos i cercant un equilibri entre una construcció sostenible i un finançament assequible. En termes econòmics, la realitat actual situa l'aportació de capital inicial entre els 5.000 i els 40.000 euros (amb una mitjana d'entre 20.000 i 40.000 euros en els projectes més comuns), i una quota mensual de l'entorn dels 600 euros. Superar els reptes actuals exigeix, per tant, continuar aprofundint en mesures de mobilització de sòl públic i en la creació de noves línies de finançament que permetin reduir aquestes barreres d'entrada i fer el model accessible a una base social més àmplia.

Dinàmica de treball dels Ateneus Cooperatius

La dinàmica s'organitza al voltant de quatre eixos:

- **Realitat dels projectes i oportunitats al territori**
- **Recursos existents**
- **Reptes i inspiracions**
- **Necessitats**

Ateneu del Barcelonès Nord

S'exposa una realitat marcada per molts reptes i pocs recursos. Assenyala que l'administració pública no sempre acompanya els processos, però que existeix un teixit organitzat que pot donar resposta.

Un dels reptes principals és que no arriben grups ja formats que vulguin impulsar habitatge cooperatiu. Per tant, hi ha un pas previ que és generar grups, tot i que hi ha dubtes sobre aquest pas si no hi ha opcions reals d'accés al sòl o l'habitatge. Es planteja la necessitat de no només generar grups, sinó també pensar models adaptats a la realitat del territori. Es destaca

aprofundir en models que no depenguin exclusivament del sòl públic, explorar fórmules factibles i treballar possibilitats com l'habitatge dispers.

- **Projectes:** La constel·lació del Gorg, Caliu Habitatge Coop, i possible interès de la PAH en el model descentralitzat.
- **Recursos:** Ateneu, Lluita per Habitatge, Xarxes diverses.
- **Reptes:** crear grups i treballar en els models amb limitacions del territori.
- **Necessitats:** extrapolar els models i adaptar-los a l'entorn.

Ateneu de Terres Gironines

Es remarca que cal definir una estratègia clara des del mateix l'Ateneu. També s'identifica com a repte la gentrificació rural i la necessitat de visibilitzar l'habitatge cooperatiu com un motor de dinamització territorial.

Projectes: Walden XXI, Mas la Sala, La Remença, Solterra, El Turrós, Ca la Sibilla, alguns grups de creació en municipis, UNDOS Arquitectura i Miceli Social.

Recursos: La Selva Compromesa i Diputació Girona.

Reptes: gentrificació rural; visibilitzar l'habitatge com a motor del desenvolupament local i custòdia territorial; i reconeixement de l'Ateneu com a punt d'acollida, motor estratègic amb el sector de l'habitatge.

Necessitats: definir estratègicament i amb capacitat per desenvolupar el sector.

Ateneu d'Alt Pirineu i Aran

S'explica que els projectes del territori no solen superar les 10 unitats, fet que genera dificultats importants de viabilitat. El repte principal és adaptar el model a aquesta realitat.

Entre les necessitats destaquen la capacitat de les tècniques, el finançament, la implicació de l'administració pública i la possibilitat d'articular equips d'acompanyament integral per als projectes.

- **Projectes:** en convivència amb La Tremolina (6 UECS), Gerri de la Sal, Pallars Sobirà, juntament amb La Vansa (6-7 UECS), La Duvella (9 UECS). Actualment, també existeix de manera embrionària el grup d'inici d'acompanyament (5-6 UECS).
- **Recursos:** Taula d'Habitatge del territori i el Projecte Llosats.
- **Reptes:** Els Ajuntaments són propietaris de petits immobles (i amb poca capacitat de gestió); l'Ateneu té capacitat tècnica per acompanyar (gairebé totes són promotores de l'Ateneu); pot fer viables projectes petits; i finalment adapta el model a la realitat territorial (territori dispers, pobles petits).
- **Necessitats:** finançament, capacitat tècnica, i suport (més encara) de les administracions locals. Cal articular l'equip d'acompanyament que pugui fer possibles els projectes (Llosats, per exemple).

Ateneu Cooperatiu del Vallès Occidental

Es posa sobre la taula la dificultat d'accés al sòl i la necessitat de desencallar situacions històriques de projectes que fa temps que intenten avançar amb l'administració pública.

També s'identifica la necessitat de dialogar amb administracions com els consells comarcals i d'abordar una tensió concreta: com encaixar la feina real i els reptes del territori amb els indicadors que han de complir els Ateneus.

- **Projectes:** 3 projectes en convivència (Clau Mestra, La Mola i Can Carner), 1 projecte en fase d'obra i 7 grups impulsant projectes.
- **Recursos:** cooperativa d'arquitectura dins equip tècnic de l'Ateneu.
- **Reptes:** contribuir que els projectes existents i en convivència esdevingui nodes estratègics; construir espais estables de col·laboració amb moviments socials vinculats a habitatge; i l'accés al sòl: augmentar municipis i projectes i desencallar projectes històrics.
- **Necessitats:** polir/consolidar col·laboració amb promotores; construir més espais de diàleg i coordinació amb Ajuntaments i Consell Comarcal; adaptar/modificar els indicadors per acompanyar les cooperatives d'habitatge; finalment, incloure mesures/serveis que facilitin l'impuls dels projectes.

Coopsetània

Es planteja la importància d'impulsar habitatge cooperatiu també en entorns rurals i per a persones sèniors.

També destaca la necessitat que cada Ateneu defineixi quin tipus d'acompanyaments pot oferir i fins on pot arribar. És important divulgar i donar a conèixer el model entre les administracions públiques, evitar duplicitats i coordinar-se amb entitats de referència i amb el moviment per l'habitatge.

- **Projectes:** 3 Projectes en promoció i 3 cooperatives en convivència, amb 8-10 grups en fase inicial.
- **Recursos:** membres de l'equip tècnic que participen en projectes; persones expertes al territori; finançament -PINNAE-; enxarxament entre projectes; i Vínacle AAPP.
- **Reptes:** viabilitat econòmica habitatge entorn rural i sènior; definir l'acompanyament des de l'Ateneu; divulgació del model en administracions i en la ciutadania.
- **Necessitats:** es necessita coneixement tècnic i aclarir circuits de derivació.

Agència del Desenvolupament del Berguedà

S'estan intentant impulsar grups vinculats a programes LEADER, així com sensibilitzar i assessorar petits municipis en processos d'habitatge cooperatiu.

També es va destacar la participació en la Taula d'Economia Social i Solidària del territori com un espai des del qual impulsar aquesta línia de treball.

- **Projectes:** Cal Blanxart, Vidàlia, Can Llebre
- **Recursos:** taula d'Economia social i solidària
- **Reptes:** posada en funcionament de l'OIH (Oficina Itinerant d'Habitatge)
- **Necessitats:** competències transversals i línia de finançament

Ateneu Cooperatiu de Catalunya Central

S'explica com al territori apareixen sobretot projectes petits. Es planteja la necessitat de veure com es poden replicar experiències d'altres territoris, com la cooperativització de blocs.

També destaca la importància d'acompanyar-se mútuament entre Ateneus i entitats per preparar millor els continguts, posicionaments i aportacions a les taules d'habitatge.

- **Projectes:** els projectes que actualment estan en procés de desenvolupar-se són Viure plegades, Maria, Mas Suanya, Bosc Viu, Bloc a Bloc, Cal Canudes, Calasauca, Bussanya, Can Llebre i Cal Viure. Els projectes constituïts són Cal Blanxart, Remei49, La Raval, Cal Cases, Vidàlia, Calafou, Estiu24, La Sequoia i Cal Bloke.
- **Recursos:** Actualment, s'ha creat la Taula d'Habitatge amb projectes existents.
- **Reptes:** com acompanyar projectes petits (5-6 unitats) amb aportacions elevades (100.000-150.000 euros); replicar experiències de recuperació de blocs de fons voltor.
- **Necessitats:** definició, estratègia i repartiment dels rols entre Ateneu, entitats especialitzades, XES i projectes ja existents.

Coop Maresme

Es parla de la necessitat de definir millor l'articulació entre les entitats referents en habitatge cooperatiu i els Ateneus Cooperatius. El debat se centra en quin ha de ser el rol de cadascú i com es poden complementar els coneixements tècnics especialitzats amb la proximitat territorial dels Ateneus. També, la capacitació dels equips tècnics.

- **Projectes:** existeixen taules d'habitatges en diversos municipis, i també el projecte del Bloc Cooperatiu.
- **Recursos:** Bloc Cooperatiu dins equip tècnic de l'Ateneu, i acompanyament, cohesió i governança dels grups.
- **Reptes:** articular les entitats de referència amb el territori i treballar-ne la sensibilització; donar a conèixer el model i, finalment, canalitzar les propostes.
- **Necessitats:** capacitació de l'equip tècnic de l'Ateneu.

Ateneu del Vallès Oriental

Es van compartir dificultats vinculades a l'accés al sòl i la necessitat de capacitar-se més. Es va assenyalar que cal formació per poder fer millors acompanyaments inicials i donar una informació més sòlida als grups o persones interessades.

- **Projectes:** actualment, existeixen en convivència Can Parera, Can Tonal i La Renegà. També hi ha en construcció El Cairó, La Corba, Cal Paler Nou. Com a projectes, existeixen El Maset,

Can 3 Serres, i finalment, s'han creat grups a Caldes, Cardedeu, Vallromanes i Parets dels Vallès.

- **Recursos:** presència al territori, primera acollida i acompanyament econòmic.
- **Reptes:** explorar noves tipologies, manca d'accés al sòl i al finançament, i més necessitat de col·laboració pública.
- **Necessitats:** capacitats i coneixement de recursos per acompanyar en la sensibilització del model d'habitatge cooperatiu al territori.

Taula 2: Consolidació de grups d'habitatge cooperatiu

A càrrec de d'Adrià Garcia Mateu (sectorial d'habitatge cooperatiu de la XES) i Jose Téllez (Sostre Cívic).

La taula s'ha fixat com a objectiu prioritari la **definició d'eines pràctiques**, recursos i un decàleg d'elements clau per garantir un acompanyament integral en la fase de consolidació d'aquest model. Hi ha la necessitat d'aprofundir en els models de sòl públic, malgrat la seva escassetat. En el marc de l'anàlisi de dades, s'han establert les següents referències:

- **Mapatge històric:** a través del Llargavista (Observatori de l'Habitatge Cooperatiu), s'han identificat tant els grups informals com els projectes en fase d'impuls.
- **Punt d'inflexió:** es considera que la consolidació comença quan el projecte ja ha superat la barrera més complexa: l'obtenció del sòl i la identificació de l'oportunitat per materialitzar l'habitatge.

Segons les aportacions de la taula, la consolidació s'ha d'articular sobre tres eixos fonamentals: **finançament, formació i fiscalitat**. Cal fomentar eines que mobilitzin especialment el sòl privat, com per exemple els títols participatius.

Es proposen itineraris formatius diferenciats per fases:

- **Fase de desenvolupament:** gestió de grups i convivència, amb un focus específic en les cures i la prevenció de violències masclistes a la llar (creació de protocols i plans d'acció). També s'hi inclouen aspectes tècnics d'obra, sostenibilitat ambiental, manteniment, economia i viabilitat.
- **Fase de convivència:** acompanyament en el funcionament assembleari, definició de rols, redacció d'actes i eines de mediació i abordatge de conflictes.

Com a eina inèdita per a l'any 2025, s'ha destacat que les aportacions de capital (tant de socis d'habitatge com de socis col·laboradors) desgravaran en la declaració de la renda. De fet, es podrà desgravar el 20% fins a un límit de 3.000 € de l'IRPF. S'han posat en comú diversos recursos ja operatius per als grups:

- Sectorial d'Habitatge de la XES: Espai d'enxarxament, consultes i protocols.
- Observatori Llargavista: Dipòsit de documents i guies especialitzades.
- Coopmunity: Plataforma per localitzar eines davant de necessitats específiques.

Reptes territorials

La consolidació s'enfronta a desafiaments complexos, especialment fora de l'àmbit metropolità:

- **Habitatge cooperatiu rural**: posar l'atenció en la rehabilitació de colònies industrials abandonades com a estratègia de repoblament en zones del Berguedà, Osona, el Llobregat o el Ter.
- **Obstacles en la rehabilitació**: manca de plans urbanístics adaptats, elevat cost financer i dificultats per al canvi d'ús dels espais.
- **Buits legislatius**: absència de lleis que facilitin l'impuls i la gestió del model.
- **Contradiccions de l'HPO**: limitacions de l'Habitatge de Protecció Oficial sovint generen incoherències amb els requisits de capital i quotes del model cooperatiu.

Algunes de les idees que sorgeixen al debat han estat:

- La creació d'un **banc de sòls comunitaris**, una iniciativa que ja s'està treballant des de la XES. L'objectiu és mobilitzar sòl privat i forçar l'administració a entrar per pal·liar la manca crònica d'habitatge i sòl públic als municipis.
- S'ha obert una reflexió sobre el **futur de les promocions en cessió d'ús** un cop caduquin.
- S'ha plantejat si les cooperatives podrien oferir **lloguer cooperatiu**. Es considera una porta d'entrada al cooperativisme molt valuosa per donar resposta a la situació de l'habitatge.

